

EERSTE COMMUNIE VOORBEREIDEN IN DE KLAS

De voorbereiding op de eerste communie is voor vele leerkrachten een hele opgave. De godsdienstlessen in het eerste leerjaar worden er soms zwaar door belast, zowel door de omvang in tijd als door de inhoud van die voorbereiding.

We willen hier enkele aanwijzingen geven, die het werk kunnen vereenvoudigen. Uiteraard zijn er heel verschillende situaties: katholiek onderwijs en officieel onderwijs, gewoon en buitengewoon onderwijs. De didactische oriëntaties die hier volgen, zullen in verschillende mate kunnen gevolgd worden, afhankelijk van de plaatselijke situatie.

Men kan onderscheid maken tussen de algemene voorbereiding en de specifieke voorbereiding.

De algemene voorbereiding

De algemene voorbereiding kan al beginnen bij het begin van het schooljaar. Daarom moeten die lessen nog niet aan de kinderen voorgesteld worden als voorbereiding op hun eerste communie.

De leerkracht kan in de godsdienstlessen al heel veel elementen aan bod laten komen, die nuttig zijn voor de eerste communie: groepsvorming, verhalen, liederen, tekstjes, gebeds- en stillerituelen, ...

Het leerplan godsdienst heeft dat voorzien in bijna alle onderwerpen:

- Mag ik zijn wie ik ben?
- Geboorte en groei.
- Ik heb een lichaam met vele mogelijkheden.
- Maar ik kan niet alles.
- Water.
- Brood.
- Jezusverhalen.
- Liturgisch en pastoraal jaar.

Het opzet is dat kinderen in het eerste leerjaar groeien in geborgenheid. Die geborgenheid kunnen ze vinden in de klas. De onderwerpen zijn daarop gericht. Op die manier wordt er gewerkt aan een evenwichtig zelfbeeld en een zinvol Jezus- en godsbeeld.

Het leerplan geeft grote flexibiliteit. Het is goed er gebruik van te maken. Eventueel kan de volgorde van het handboek veranderd worden. Leerkrachten mogen geen slaaf zijn van hun handboek.

Het onderwerp 'Brood' wordt in sommige handboeken pas voorzien voor het tweede leerjaar (vermits in de bisdommen waar die handboeken uitgegeven worden, de eerste communie meestal gebeurt in het tweede leerjaar). Daarom is het nodig af te spreken met de collega('s) van het tweede leerjaar om dat

onderwerp te verschuiven naar het eerste. Leermeesters godsdienst kunnen die wissel zelf gemakkelijk doorvoeren.

Er kunnen in elk onderwerp ook verhalen (o.a. Jezusverhalen) toegevoegd worden. Het leerplan heeft ook die ruimte voorzien.

Er zijn nog mogelijkheden.

- Zo is er in het onderwerp '*Ik kan niet alles*' een doel als 'het leven van gelovige mensen leren kennen'. Waarom daar niet een ontmoeting plaatsen met de priester die in de eerste communie zal voorgaan?
- Het onderwerp '*Geboorte en groei*' kan gecombineerd worden met de voorbereiding op Kerstmis, en Lichtmis. Daar kan ook het doopsel ter sprake komen.
- In het vrij onderwijs kan de spreiding van de onderwerpen ook voorzien worden in functie van het projectmatig werken in de klas: in combinatie met lessen muzische vorming en wereldoriëntatie wordt heel wat mogelijk. Dat brengt rust, zowel voor de kinderen als voor de leerkracht zelf.

Op die manier kan de directe voorbereiding van de eerste communie (waarbij de kinderen weten dat het over hun eerste communie gaat) korter gehouden worden. Dat beperkt de periode van zenuwachtige spanning, die de voorbereiding bij sommige kinderen veroorzaakt.

Jezus leren kennen

Voor kinderen die hun eerste communie willen doen, is het belangrijk dat ze Jezus leren en zich met Hem verbonden voelen. Dat is de eerste opdracht in de voorbereiding op de eerste communie.

Sommige kinderen kennen Jezus al. Een leerkracht merkt vlug met welk Jezusbeeld de kinderen opgevoed zijn. Soms mogen ze wel een ander Jezusbeeld leren kennen. Andere kinderen hebben nog weinig of niets gehoord over Jezus. Dan is het heel belangrijk hen zo vlug mogelijk mee te nemen in de Jezusverhalen. Niet de hoeveelheid Jezusverhalen speelt een rol om een Jezusbeeld te ontdekken, maar wel de verdieping in deze verhalen is belangrijk. Een Jezusverhaal is meer dan alleen maar een verhaal. Wat achter de woorden geschreven staat, is vaak groter dan de letter.

Met Jezusverhalen kan je al beginnen vanaf de maand september, ook in de onderwerpen die ogenschijnlijk niet veel met eerste communie te maken hebben. Op het einde van deze didactische oriëntaties volgt een overzicht van de onderwerpen die meestal in het eerste leerjaar aan bod komen, met voor elk onderwerp een of meerdere doelen die belangrijk zijn in de voorbereiding van de eerste communie en de Jezusverhalen die door het leerplan worden voorgesteld.

Via de Jezusverhalen in de verschillende onderwerpen kunnen kinderen vertrouwd worden met elementen die belangrijk zijn voor de viering van hun eerste communie:

- Wij zijn welkom bij Jezus.
- Jezus ontmoet mensen. Hij schenkt hen vergiffenis, wanneer ze fout zijn. Door Jezus gaan mensen anders, beter leven.

- Jezus vertelt verhalen.
- Jezus gaat aan tafel met mensen.
- Jezus bidt.

Vanuit de Jezusverhalen is er uiteraard aandacht voor het Jezusbeeld. Daarbij hoort ook aandacht voor het godsbeeld en het zelfbeeld van de kinderen. Dat alles kan ook uitgedrukt worden en leven in gebed en stilterituelen: Jezus en God houden van mij zoals ik ben.

De specifieke voorbereiding

De specifieke voorbereiding op de eerste communie kan bijvoorbeeld van start gaan bij het begin van het tweede trimester.

Bij voorkeur wordt een Jezusverhaal gekozen als rode draad van de viering. Aan dat verhaal kan langere tijd gewerkt worden, met verschillende werkvormen. In de verwerking van dat verhaal komen zeker elementen naar voren die bruikbaar zijn voor het opstellen van een schuldbelijdenis, voorbeden, ... Het is daarom aangewezen regelmatig de reacties, vragen, ... van de kinderen te noteren. Die kunnen ook doorgegeven worden aan de priester. Hij kan er eventueel gebruik van maken tijdens zijn homilie.

Kinderen kunnen op die leeftijd nog niet de volle betekenis van de eucharistie vatten. Wel elementen als: samenkomen rond de tafel van Jezus, Jezus is bij ons, op bezoek in het huis van God, ...

Niet alle 'kenniselementen' over eucharistie en eerste communie kunnen dus al verworven worden. Wel het gevoel van gemeenschap, verbondenheid, geborgenheid bij God, Jezus en mensen.

Is er een apart eerste communieboekje nodig? Eigenlijk niet!

Het werkboekje van de kinderen, dat gedurende het hele schooljaar gebruikt wordt, is het echte boekje over hun kennismaking met Jezus.

Eventueel kan de onmiddellijke voorbereiding van de viering samengebracht worden in een mapje met losse blaadjes. Wie creatief werkt met de kinderen kan de resultaten van dat werk daar verzamelen (tekeningen, foto's van activiteiten, liederen, ...) Dat is handig voor de ouders.

De viering

Een van de belangrijkste bedoelingen van de viering is het ervaren van verbondenheid (met God, met Jezus, met elkaar) in een geloofsgemeenschap (voor kinderen én voor ouders). Eucharistie is dus geen 'optreden' van de kinderen. Wel is het noodzakelijk dat wat ouders bezig houdt i.v.m. hun kinderen ook aan bod komt.

Die verbondenheid blijkt niet alleen uit wat gezegd wordt.

Ze wordt ook ervaren in het samen bidden. Daarom is het wenselijk het 'Onzevader' te bidden, eerder dan het te zingen (bijna iedereen bidt mee).

Verbondenheid is ook voelbaar in het zingen. Men mag de fijne kinderstemmetjes niet alleen laten klinken in een grote kerk. Er is ondersteuning door een groep nodig: het parochiekoor of een gelegenheidskoor (bv. met leerkrachten) dat met de kinderen meezingt, eventueel afwisselend strofen en refrein. Het is wenselijk dat de refreintjes meegezongen worden door alle aanwezigen. Dat vraagt natuurlijk een minimum aan voorbereiding, bv. tijdens een ouderavond of net voor de viering begint. Op sommige plaatsen worden de liederen op cd gezet en aan de ouders meegegeven, zodat ze thuis kunnen gezongen worden.

Het spreekt vanzelf dat de betrokkenheid van alle kinderen in de viering belangrijk is. Om dat te bereiken hoeven niet alle kinderen iets voor te lezen of individueel iets te doen. Er kan wel gestreefd worden naar gemeenschappelijkheid: samen zingen, musiceren, uitbeelden, gaven aanbrenge(n), ... Zorg er voor dat de viering daardoor niet te lang gaat duren.

Het aantal herhalingen voor de viering blijft liefst beperkt. Het mag geen 'dril' worden. Eventueel kan één herhaling buiten schooltijd geplaatst worden, zodat (groot-)ouders er bij kunnen zijn.

De ouders

Bij het eerste oudercontact van het schooljaar kan aan de ouders gevraagd worden of zij wensen dat hun kind zijn eerste communie doet. Bij een positief antwoord kan gevraagd worden of het kind gedoopt is.

Wanneer een kind niet gedoopt is en het toch zijn eerste communie wil doen, is eerst en vooral een doopsel noodzakelijk. Het kind en de ouders kunnen dan uitgenodigd worden voor een doopsel. De voorbereiding van dat doopsel kan een mooi project worden voor de klas, bv. in onderwerpen als 'geboorte en groei' en 'water' van het leerplan. Voor heel de klas en voor de dopeling in het bijzonder kan dat een uniek gebeuren worden. Alle al gedoopte kinderen van de klas worden immers op die manier uitgenodigd om na te denken over de betekenis van hun eigen doopsel.

Tijdens het eerste oudercontact wordt ook informatie gegeven over de voorbereiding van de eerste communie: de algemene en de specifieke voorbereiding.

Er kunnen ook aanzetten gegeven worden om thuis mee te doen (maar ook thuis de kinderen niet te vroeg 'zot' maken). Een eenvoudige medewerking kan erin bestaan dat (groot-)ouders thuis het onzevader bidden met hun kinderen.

Ouders kunnen doorheen het jaar ook in het werkschriftje van de kinderen volgen hoe ze Jezus leren kennen en hoe ze vertrouwd worden met andere elementen die de eerste communie voorbereiden. Als ze van bij het begin weten dat die 'algemene' voorbereiding ook belangrijk is, kunnen ze er ook aandacht voor hebben.

Wanneer er in de parochie een traditie is van goede gezinsvieringen, kunnen ouders daarnaar verwezen worden.

Sommige ouders hebben wellicht interesse voor een 'stilteritueel' of voor het 'gebedshuisje' dat van gezin naar gezin wordt doorgegeven. Voor communicatie tussen ouders en kind bestaat er een koffertje: "Ga je mee?" samengesteld door Gerry Huiberts. Het is een uitgave van KBS. Men kan in de klas een eigen 'eerstecommuniedoosje' maken, waarin verschillende communicatiemiddeltjes heen en weer gaan tussen school en gezin. Eveneens een uitnodiging voor een gesprek tussen ouders en kind is de 'eerstecommunietocht', die op school of in de kerk wordt opgesteld bij een ouderavond. Ouders en kind krijgen op dat parcours verschillende aanzetten voor een gesprekje.

Info:

'Stilteritueel': vzw Symposium, Oostmeers 41, 8000 Brugge. 050/336131.

'Gebedshuisje': te bekomen in het centrum "Licht en Ruimte" te Roeselare, bij de dienst evangelisatie. 051/265600.

'Eerstecommunietocht': dienst parochiecatechese (09 235 78 45) of Hans Vandenhoven (09 339 16 13).

Uitgaven zoals "Ga je mee?" zijn verkrijgbaar in verschillende centra waar catechetisch materiaal verkocht wordt.

Ouders kunnen ook betrokken worden in de uitwerking van een onderwerp in de klas, bv. 'Brood'. Eventueel kunnen ouders en kinderen samen brood bakken, thuis of op school. De klas kan op bezoek gaan bij een bakker, wiens kind in de klas zit, enz.

Voor de specifieke contacten met de ouders in functie van de eerste communie van hun kind, verwijzen we graag naar de tekst '[Eerste communie – aanwijzingen voor de praktijk](#)' op deze website.

Voor sommige ouders kan de eerste communie van hun kind immers de aanzet zijn om stil te staan bij hun eigen geloven. Ook al is de groep geïnteresseerden meestal klein, toch is het de moeite waard een proces van geloofsverdieping te starten.

Wat met kinderen die hun eerste communie niet doen?

In de meeste klassen zijn er kinderen die hun eerste communie niet doen (moslimkinderen, kinderen die hun jaar overzitten, kinderen van andere leerjaren in graadklassen, kinderen die hun eerste communie niet wensen te doen, ...) Leerkrachten ervaren dat doorgaans als een spanningsveld.

Kinderen die hun eerste communie doen, neem je mee in geloofsbeleving. Het is goed dat de andere kinderen ook meemaken wat hun klasgenootjes beleven in hun eerste communie. Het is ook goed dat ze horen dat zij in hun gezin anders leven en geloven.

Soms worden kinderen die hun eerste communie niet doen toch ook uitgenodigd naar de viering, omwille van hun verbondenheid met de klasgenootjes. Ze ontvangen dan wel niet de communie. Ze kunnen echter op een andere manier aanwezig zijn in de viering: gewoon als toeschouwers of ook door mee te zingen,

door iets voor te lezen, ... Het is best mogelijk dat ouders van die kinderen dat helemaal niet willen. Dat moet dan ook gerespecteerd worden.

Kinderen (en ouders) kunnen op die manier leren dat de aanwezigheid van mensen met verschillende religie of levensbeschouwing in een viering waardevol en zinvol is, zoals vaak gebeurt in een uitvaart.

Eventueel kan er in de klas gedifferentieerd worden, als het gaat om grotere groepen. De aanstaande communicanten kunnen vanuit verschillende klassen voor de laatste voorbereiding (de laatste week) samenzitten. Intussen krijgen de kinderen die geen eerste communie doen een andere activiteit.

ONDERWERPEN DIE EEN ROL KUNNEN SPELEN IN DE ALGEMENE EN SPECIFIEKE VOORBEREIDING VAN DE EERSTE COMMUNIE

Mag ik zijn wie ik ben?	Kinderen leren Jezus kennen, als iemand die van elke mens houdt Jezus ontmoet Zacheüs (Lc. 19, 1-10)
Geboorte en groei	Kinderen zijn dankbaar voor het unieke geschenk dat hun eigen leven is Weten dat christenen in het doopsel vieren dat het leven een geschenk is van God en dat er voor elke gedoopte iets nieuws begint. Kinderen zien hun leven als groeien naar zelfstandigheid Kennissen maken met Jezus, die als kind opgegroeid is in zijn eigen cultuur en omgeving (Lc 2, 41-52), en zijn leven zag als een opdracht van God, zijn Vader. Jezus is twaalf jaar (Lc. 2, 41-52)
Ik heb een lichaam met vele mogelijkheden	Kinderen beleven sommige vormen van lichamelijke nabijheid als deugddoend en genezend In evangelieverhalen zien op welke wijze Jezus bij mensen deugddoend en genezend nabij kon zijn Kinderen kennen lichaamstaal bij gebed en meditatie De lichaamstaal in de eucharistie verkennen: rechtstaan, brood breken en delen, ... Ontmoetingsverhalen
Maar ik kan niet alles	Kinderen weten hoe gelovige mensen verder kijken dan grenzen In evangelieverhalen ontdekken hoe Jezus nabij is bij kleine en beperkte mensen en wat die nabijheid voor die mensen betekent. Jezus ontmoet een zondige vrouw (Lc. 7, 36-50) Jezus ontmoet Bartimeüs (Mc. 10, 46-52) Jezus ontmoet melaatsen (Lc. 17, 11-19)
Water	Kinderen ontdekken de betekenis van water in bijbelverhalen Ontdekken dat water leven geeft (in een fragment uit het verhaal van de Samaritaanse aan de bron: Joh 4). Het verhaal beluisteren van Jezus' doopsel (Lc 3, 21-22) en van de storm op het meer (Lc 8, 22-25). Vernemen dat Jezus spreekt over 'levend water' (Joh 4, 10-15). Kinderen ontdekken de betekenis van het doopsel als 'uit het water herboren worden' Jezus laat zich dopen (Lc. 3, 21-22) Jezus en de Samaritaanse vrouw (Joh. 4) De storm op het meer (Lc 8, 22-25) Jezus spreekt over 'levend water' (Joh. 4, 10-15)

<p>Brood</p>	<p>Kinderen verkennen de betekenis van de uitdrukkingen 'broodnodig' en 'brood om van te leven' De betekenis herkennen van de woorden "geef ons heden ons dagelijks brood" in het Onzevader.</p> <p>Kinderen ervaren de veelzijdige wijzen waarop mensen samen maaltijd houden Stilstaan bij het belang van de tafel waarrond de maaltijd en het leven zich afspelen. Verhalen beluisteren over de betekenis van de maaltijd bij joden. (Pascha) en moslims (in de Ramadan), ... en de plaats van kinderen daarbij.</p> <p>Kinderen verkennen het sacrament van de eucharistie als een samenkomen van christenen rondom de tafel van Jezus Kinderen zien in dat de eerste communie een belangrijk feestelijk gebeuren is</p> <p>Het laatste avondmaal (Lc. 22, 14-20) Jezus en zijn leerlingen (Lc. 5, 1-11) Jezus en vrouwen (Lc. 8, 1-3) Jezus en Zacheüs (Lc. 19, 1-10) Jezus en de kinderen (Lc 18, 15-17)</p>
<p>Jezusverhalen</p>	<p>Kinderen leven zich in in de personages van het verhaal. Ze reflecteren op het gods- en Jezusbeeld dat spreekt uit de verhalen. Ze reflecteren op de betekenis van het verhaal voor mensen van vroeger en nu en denken erover na hoe aspecten van de bijbelse boodschap een invloed kunnen hebben op hun eigen manier van denken, zijn en doen.</p>
<p>Liturgisch en pastoraal jaar <i>Advent en Kerstmis</i></p> <p><i>Veertigdagentijd en Pasen</i></p>	<p>Kinderen verkennen de betekenis van de Advent en Kerstmis vanuit de verhalen over de geboorte van Jezus Maria leren kennen als moeder van Jezus. Werken rond het geboorteverhaal van Lucas (Lc 2). Werken rond het verhaal over de Wijzen uit het Oosten (Mt 2).</p> <p>De geboorte van Jezus (Lc. 2) Wijzen uit het Oosten (Mt. 2)</p> <p>Kinderen verkennen de betekenis van de Veertigdagentijd en Pasen vanuit verhalen over het lijden, de dood en de verrijzenis van Jezus Het verhaal van het Laatste Avondmaal (Lc 22, 14-20) verkennen. Beluisteren hoe de leerlingen van Emmaüs Christus herkenden bij het 'breken van het Brood' (eucharistie) (Lc 24, 13-35).</p> <p>Het laatste avondmaal (Lc. 22, 14-20) De leerlingen van Emmaüs (Lc. 24, 13-35)</p>